

СПРИЙМАННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЧЕРЕЗ СИМВОЛ, ОБРАЗ, ЗНАК

Кіричевська Е. В. СПРИЙМАННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЧЕРЕЗ СИМВОЛ, ОБРАЗ, ЗНАК. У статті в межах дослідження смислового поля релігійних форм та видів інформації розкривається значення образу, знаку, символу. Опорне положення нашого дослідження полягає в наступному: духовність – це продукт і результат активності та релігійної творчості особистості; творчість теологічна та метафізична. Зазначимо, що в контексті нашої концепції наукова та релігійна інтерпретації феномену творчості не суперечать одна одній, проявляючи схожі принципи і загальну природу творчості, виражену в новому досягненні світу. Формування в юнацькому віці навички самостійно виявляти та осмислювати образи, знаки, символи збагачує сприймання релігійної інформації, переводить його з розряду механічного в розряд творчого.

Ключові слова: творче сприймання, релігійна інформація, духовність, символ, образ, знак, метафора.

Киричевская Э. В. ВОСПРИЯТИЕ РЕЛИГИОЗНОЙ ИНФОРМАЦИИ ЧЕРЕЗ СИМВОЛ, ОБРАЗ, ЗНАК. В статье в рамках исследования смыслового поля религиозных форм и видов информации раскрывается значение образа, знака, символа. Опорное положение нашего исследования заключается в следующем: духовность - это продукт и результат активности и религиозного творчества личности; творчество теологическая и метафизическая. Отметим, что в контексте нашей концепции научная и религиозная интерпретации феномена творчества не противоречат друг другу, проявляя схожие принципы и общую природу творчества, выраженную в новом постижении мира. Формирование в юношеском возрасте навыка самостоятельно выявлять и осмысливать образы, знаки, символы обогащает восприятие религиозной информации, переводит его из разряда механического в разряд творческого.

Ключевые слова: творческое восприятие, религиозная информация, духовность, символ, образ, знак, метафора.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Серед науковців – як в минулому, так і тепер – тривають пошуки нових концепцій, парадигм, спрямованих на створення загальної позиції щодо розуміння феномену релігійності та духовності людини. При цьому нова сучасна наукова парадигма повинна спиратися на результати досліджень фундаментальних і прикладних наук, враховуючи духовно-релігійний досвід людства, що включає в себе архетипи, символи, знаки, образи. Тому актуальним є дослідження проблем творчого сприймання релігійної інформації. Мають рацію науковці, які вважають, що всеохопно пізнати релігійні явища неможливо. Найбільш вдалим для пізнання феномену релігійної творчості вбачається вихід на релігійне світосприймання. При такому підході до розуміння проблеми сприймання релігійної інформації стає іманентно притаманною інтенція *творчості*.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Питання, пов'язані з проблемою вивчення психології творчості та

обдарованості в контексті релігійного знання в різноманітних її аспектах, отримали серйозний розвиток у працях відомих зарубіжних та вітчизняних дослідників. Так, роботи В.М. Аллахвердова, Б.С. Братуся, Ф.Є. Василюка, В.І. Слободчикова, В.Д. Шадрікова обґрунтовують важливість дослідження духовно-релігійного знання як інструменту накопичення психологічної феноменології. Культуру, як творчий досвід життя, і творчість, як проблему духовного самовизначення особистості, спосіб виправдання життя, розглядали представники російського релігійно-філософського ренесансу. Онтологічний, гносеологічний і аксіологічний аспекти в дослідженні феномену творчості отримали розробку в працях А. Білого, М.О. Бердяєва, С.М. Булгакова, В.І. Іванова, І.О. Ільїна, О.Ф. Лосєва, В.М. Лоського, М.О. Лоського, Д.С. Мережковського, В.О. Моляко, В.С. Соловйова, Є.М. Трубецького, С.М. Трубецького, М.Ф. Федорова, П.О. Флоренського, С.Л. Франка. Творчість як синергію – співпрацю з Богом, духовний трансцензус особистості, розвиваючи східно-християнську богословську традицію, трактують В.В. Зеньковський, І.Ф. Мейєндорф, О.В. Мень, В.І Нікітін, М.О. Струве, Г.В. Флоровський, С.С. Хоружій, архієп. Іоан (Шаховський), О.Д. Шмеман. Проблема духовного і культурного сенсу творчості, межі людського існування у творчому акті, типології культури та обдарованості особистості, естетичної самосвідомості людини у своїх дослідженнях розкрили С.С. Аверинцев, М.М. Бахтін, В.В. Бібіхін, В.С. Біблер, В.В. Бичков, В.П. Григор'єв, М.С. Каган, Д.С. Ліхачов, О.Ф. Лосєв, О.М. Панченко, В.Л. Рабинович, О.Д. Рум'янцев.

Загальнопсихологічний аналіз особливостей сприймання знакової, образної та символічної форми інформації, наявної у продуктах релігійної творчості – **мета** даної роботи. Дослідження психологічних особливостей творчого сприймання релігійної інформації неможливе без визначення категорії духовності. Відтак, окреслимо підходи до розуміння цієї категорії в даній роботі.

Множинність тлумачень категорії “дух” у різноманітних філософських та психологічних концепціях призводить до багатошаровості та множинності поняття “духовність”. У найбільш лаконічному розумінні духовність розглядається як якісна характеристика свідомості та як продукт діяльності людини в суспільстві. Існує також уявлення про духовне як ціннісний зміст суб'єкта. В цьому аспекті духовність розглядається як наявність у людини різноманітних естетичних та пізнавальних потреб. Проте, на нашу думку, зводити духовність до наявності різноманітних естетичних та пізнавальних потреб не коректно. Ми вважаємо, що поняття “духовність” – категорія всеохоплююча, що є складовою сфери інтерсуб'єктивності, культури та моральних спонук, вчинків, сфери життєдіяльності людини та спільноти загалом. Доцільно також наголосити на тому, що феномен духовності не може бути обмеженим діяльнісною сферою, як і, наприклад, історія людства не вичерпується обсягом, поданим у підручнику з історії. Звідси мають походження спроби науковців обмежити духовність кількісним виміром, зплюсувати форми її проявів, що є, на нашу думку, неприпустимим, оскільки *духовність* – категорія визначення параметру якості.

Духовність також можна визначити і як стан розширення свідомості, який випереджає можливості самоідентифікації суб'єкта. Духовна свідомість – це самосвідомість у русі, це становлення суб'єктивного буття. Відтак, духовність – це лише та діяльність свідомості, яка орієнтована на її безмежність та цілісність.

Нижче подане визначення духовності в руслі концепції нашої роботи є базовим. Отже, духовність – це поняття, яке сутнісно пов'язане з творчістю і яке є цілісною якістю цілісної особистості. Без духовного трансцендування за межі наявної свідомості неможливе виникнення глибинних передумов справжнього творчого процесу, який спричиняється входженням особистості в особливий психічний стан – натхнення, з його послідовними фазами прориву актуального горизонту свідомості – осяяння.

Ми також вважаємо, що духовність у психологічному сенсі може сприйматися як вид творчості, оскільки вона завжди є пізнанням особистістю своєї істинної природи, процесом освоєння в духовному акті цілісної свідомості. Творчий процес самопізнання виступає як екстеріоризація духовності. Таким чином, духовність і творчість можна розглядати як однорідні, якщо можна так сказати, родинні, проте не тотожні, ні в якому разі не взаємозамінні процеси. Реалізація духовного процесу створює в житті людини певний моральний резонанс, спонукає особистість до переживання єдності з її зовнішнім буттям. Відповідно, духовність у зоні психологічного розуміння можна розглядати і як переживання особистістю єдності її зовнішнього та внутрішнього буття, та як встановлення гармонії зовнішнього та внутрішнього. Різноманіття духовних виявів: духовність, духовна освіта, духовний чинник, духовне виховання, духовне начало, духовний вакуум, духовна криза, духовні цінності, духовний досвід, духовне здоров'я, духовні потреби, духовне життя, говорить про необхідність їх глибокого вивчення. Психологічний, педагогічний, релігійний, теологічний, філологічний, історичний, культурологічний, мистецтвознавчий, філософський та інші підходи до тлумачення зазначених понять спричиняють чисельні розбіжності в їх розумінні та сприйманні. Це долається лише шляхом використання різноманітних дослідницьких методів, поєднання зусиль представників різних галузей науки, інтеграції здобутків пошукової діяльності вчених та їх наукових розвідок у різних сферах суспільних знань та ментального досвіду народу.

Капишев А. та Колчигін С. [5, с. 19, 40-41], розмірковуючи в своїй праці “Онтологія духа” над проблематикою духовності, приходять до висновку, що людство знає про два шари Універсуму: грубоматеріальний та тонкоматеріальний. Світ духовний в генезі своїй є наслідком унікального взаємонакладання енергій двох цих світів.

Духовність також є творчим відображенням раніше осягнутого, відображенням іншого духовного світу із заздальгідь визначеною суб'єктивністю, ідеальною творчістю. Духовність – це подвійне відображення (відображення відображення), яке в межах суб'єктивного фактору творить буття [3, с. 31]. Вона є не лише відображенням, а й творцем реальності соціального буття, людського буття, виходячи з можливостей буття через активність людини.

Духовне життя людини – це її почуття, духовні орієнтації та світогляд. Воно не існує поза духовним життям суспільства і разом з тим виходить за його межі.

Дослідники сходяться на тому, що неможливо одухотворити людину лише зовнішніми впливами на неї. Вона сама має прийти до усвідомлення того, що духовний саморозвиток, самовдосконалення є найважливішою умовою не тільки збереження, виживання, а й подальшої еволюції людини і поступу людства [8, с. 212]. Принциповим є положення, що духовне – це не правила поведінки, а реалізація певних принципів через їх діяльнісні прояви. Кожен, хто зловживає терміном *духовність*, безвідповідально співвідносячи його з питаннями етики та етикету, педагогіки та політики, і т.п., обезцінює, спрощує його глибинний зміст, робить поняття духовності абсолютно утилітарним.

Опорне положення нашого дослідження полягає в наступному: 1) Духовність – це продукт і результат активності та релігійної творчості особистості; 2) творчість теологічна та метафізична. Зазначимо, що в контексті нашої концепції наукова та релігійна інтерпретації феномену творчості не суперечать одна одній. Проявляючи схожі принципи і загальну природу творчості, виражену в новому осягненні світу. В нашій роботі ми відштовхуємося від класичного визначення цього терміну, сформульованого автором системно-стратегіальної концепції творчості В.О. Моляко, а саме: творчість – це діяльність, результатом якої є одержання нового (або частково нового) продукту в широкому розумінні цього слова – думки, ідеї, задуму, проекту твору будь-якого жанру або масштабу. Творчість є головною ознакою людської сутності. Саме спроможність до творчої діяльності характеризує особистість, підкреслює своєрідність її психології [6, с. 5-6].

Описати феномен релігійної творчості за допомогою звичних понять і категорій неможливо, як неможливо стандартизованими методами прослідити та описати процес сприймання продукту і результату релігійної творчості особистості.

Отже, наближаючись до обговорення власне предмету даного дослідження, не зайвим буде звернути увагу на те, що засоби духовно-практичного освоєння дійсності виконують різні функції у життєдіяльності людини. Так, наука покликана до життя прагненням особи до об'єктивної істини. Головне призначення моралі – регуляція суспільних відносин. Мистецтво пробуджує людину до творчості, підносить її душу. Усі форми і способи духовності – наука, релігія, мистецтво і мораль – є ефективними засобами пізнання світу. Певні пізнавальні можливості притаманні також і релігії, яка посідає особливе місце серед способів духовно-практичного освоєння світу. Як і мораль, релігія намагається дати оцінку людським відносинам і поведінці. Як і мистецтво, релігія широко використовує право естетичного освоєння і визначення дійсності, залучаючи у своє лоно мистецьку діяльність [1, с. 143-144].

Кожний індивід живе в трьох світах, специфічним чином функціонуючи у кожному з них: у природному середовищі (як біологічний організм); у світі повсякденного життя, створюючи моделі поведінки, які допомагають

людині усвідомити сенс її існування; в ідеальному світі, який містить у собі явища, які виходять за межі повсякденної реальності. Сприймання світу, а зрештою і вся інформація про нього, і та, що закладена в ньому самому, залежить від індивідуальних та особистісних характеристик тієї чи іншої особи, її суб'єктивних поглядів та багато іншого. Отже, ключове – сприймання. Проте сприймання не є чистим знанням про світ і здебільшого не є осмисленим ставленням до нього. Для суб'єкта сприймання світ – це природне середовище та поле власних його думок та відображень, віддзеркалень, відбиттів речей, явищ видимого й невидимого світу. Відповідно, творче сприймання релігійної інформації, закодованої в продуктах сакрального характеру (ікони, хрести, дзвони, архітектура, книги, проповіді, повчальні послання, піснеспіви і т.п.), – це завжди співпраця людини із світом. На нашу думку, передусім це відбувається через систему релігійних знаків, образів, символів, метафор, які сприяють розумінню їх значення і смислу. Так, наприклад, Біблія, головна книга релігійного знання визнавців авраамічних релігій, здебільшого сприймається як джерело богослов'я та як повчання, а тому помилкою є розглядати цю книгу як збірку текстів із богословськими коментарями. Вона здебільшого є книгою образів, а не набором абстрактних понять чи тем, тому, на нашу думку, зміст Біблії розкривається, як правило, знаками, символами, образами; розповіді, притчі, проповіді, міркування мудреців, картини майбутнього, тлумачення подій минулого виражаються переважно образами. Дуже рідко вони подаються з допомогою абстрактної чи спеціальної термінології.

Чому Біблія подає істину з допомогою образів? Тому, що людина створює у своїй уяві образи і користується ними більшою мірою, ніж здається. Образи спрямовують і формують мислення. Людина надає певну форму реальності за допомогою образів, аналогій, метафор.

Образи відіграють важливу роль у світосприйманні людини, яке визначається не лише сприйнятими ідеями, а й також побаченими образами або почутими історіями.

Дослідження показали, що півкулі головного мозку по-різному реагують на різні подразники: ліва півкуля відповідає за здібність до аналітичного, логічного мислення, права півкуля відповідає за візуальні та інші сенсорні процеси, керує емоціям, тим самим дає можливість сприймати гумор та метафоричні образи. Емоційно нейтральні концепції та поняття потужніше впливають на ліву півкулю, а слова, що мають образне та емоційне навантаження – на праву півкулю.

Отже, визначимо зміст основних термінів даного дослідження:

Образом може бути будь-яке слово, яке означає конкретну річ, а також конкретне поняття або дію. *Образом* стає будь-який предмет або будь-яка дія, які ми можемо уявити.

Образне висловлювання вимагає від сприймаючого подвійного сприймання, оскільки образ розуміється як і в прямому смислі, максимально близькому досвіду особистості, так і у взаємозв'язку викликаних ним почуттів з іншими відчуттями. Наприклад, при погляді на воду виникають асоціації із свіжістю, підтримкою життєвих сил і тому подібне. Найбільш примітивна

форма такого взаємозв'язку виражається в тому, з якими саме умовами (хорошими чи поганими) цей досвід асоціюється.

Відтак, коли аналізується біблійний чи інший релігійний образ, передусім слід відповісти на питання: у чому саме полягає його буквальний смисл, із чим асоціюється цей образ? Перше запитання звернене до правої півкулі головного мозку, тобто до тієї, що реагує на конкретні складові певної релігійної інформації. Відповідь на друге запитання приводить до виявлення смислу, який міститься в цьому інформаційному повідомленні та пов'язаних з ним асоціацій та коннотацій. Якщо відсутній один з цих рівнів сприймання, розуміння релігійної інформації значно збіднюється. *Символ* – це образ, що виражає дещо більше у порівнянні з буквальним смислом слова. Він семантично більш навантажений, ніж просто образний вислів. Як правило, символіка є невід'ємною частиною тієї чи тієї культури [7, 14-17].

Отже, у найбільш широкому сенсі, автономному від богослов'я, *знак* можна визначити як засіб комунікаційного мислення та взаємодії. Базуючись на поданих визначеннях поняття “система”, під знаковою системою слід розуміти організовану множинність знаків із відношеннями та взаємозв'язками між ними, що утворюють певну цілісність. Із точки зору семіотики значення знаку можна визначити як інформацію, яку несе знак.

Перші вчення про знак виникають ще в античності. Ця область сформувалася на стику науки про душу (із розділів, відповідних сучасній когнітивній психології), логічного вчення про ментальні терміни, метафізичних концепцій суцього і способів його об'єктивної (або помилкової) репрезентації інтелектом. Відомо, що у стоїків існувала розвинена доктрина, згідно якої знак розумівся як логічна імплікація; *якщо* є дим, відповідно, має бути і вогонь; саме тому дим є знак вогню. Сліди цієї логічної концепції знаку виявляються у Августина, але в цілому він розумів знак як чуттєво сприйману річ (чим би ця річ не була за своїм фізичним буттям – тілом, візуальним образом, набором звуків), яка, будучи пізнаною, дає через себе пізнати щось інше. Остаточне визначення знаку Августин дає в трактаті “Про християнське учення”, який присвячений розбору труднощів у розумінні і тлумаченні Святого Письма і аналізу шляхів їх подолання. Природно, що при цьому основну увагу Августин звертає на словесні знаки. Але герменевтика Письма з часом вимагала також уміння тлумачити ті речі або події, які часто мають знакові функції. Ця необхідність спонукала Августина розробити і сформулювати нове, ширше, ніж у стоїків, вчення про знак: з поняття чисто логічного *знак* перетворюється на поняття універсальне, прикладне до будь-якої реальності, здатне служити проміжним засобом у пізнанні будь-чого відмінного від самої реальності. Лінія Августина продовжувала розвиватися в теології, перш за все у вченні про божественне Слово і його вираження у тварному світі [4, с. 12-13].

Метафора та порівняння виконують приблизно ту ж саму функцію, що і символ, і здебільшого ці фігури мовлення взаємозамінні без особливої зміни чи втрати смислу. *Порівняння* так само має на меті співставлення одного поняття з іншим, проте робить це співставлення більш реальним завдяки використанню слова *як* або його еквівалентів. Як метафора, так і порівняння є

дворівневими висловлюваннями, в яких необхідно брати до уваги рівні прямого та переносного смислу. Спочатку потрібно уявити собі предмет, об'єкт, явище, будь-що у первинному, початковому, фізичному смислі і значенні, а потім перенести це значення на інше поняття. Зв'язок між цими частинами порівняння повинен бути не довільним й не випадковим, а жорстко логічним. Задля розуміння логіки метафори чи порівняння необхідно враховувати пряме значення образу, при цьому зважати, що вони (метафори та порівняння) – передусім є образами, а вже потім співставленнями [7, 14-17]. Здебільшого дослідники релігійних знаків, символів, образів, метафор та ін., обирають один із двох шляхів сприймання смислу, основним же завданням цього дослідження є досягнення рівноваги. З одного боку, деякі науковці спрямовують свої зусилля на розкриття первинного контексту образу, аби надати буквально значення картини, проте не відповідають на запитання, які почуття або враження викликаються цим образом.

Образи вимагають тлумачення, і якщо релігійний образ залишається невитлумаченим, виникає велика прогалина в його розумінні. Завдання релігійних образів полягає у тому, аби донести щось, проте ця мета не досягається повною мірою, якщо вони залишаються на рівні вираження фізичних явищ. Недоліком є те, що відповідної уваги питанню про смисл образу, знака, символу не приділяється.

Проте ще в більшій мірі помилок протилежного характеру припускаються ті, хто ігноруючи буквально значення образу, символу, знак, намагаються довести, що той чи інший образ, символ, знак означає в реальності.

Доцільно також розглянути останній термін у зв'язку із завданнями даного дослідження – архетип, образ або модель, що постійно зустрічається в літературі та житті. Архетип підпадає під одну з наступних категорій: або образ, або символ, або характерний персонаж.

Більшість релігійних образів, знаків та символів, які будуть представлені в нашому дослідженні представляють собою архетипи. Їх розуміння допоможе провести аналогії між Біблією та іншими джерелами релігійного знання, а також між ними та життям. Це важливо, бо уявлення та звичаї у великій мірі змінюються в залежності від часу та місця, але архетипи залишаються основоположними категоріями буття, оскільки деякі розповсюджені символи та образи мають потенційно необмежену силу впливу. Створювані в уяві образи, які існують з прадавніх часів є способом розуміння людської ситуації у всіх її аспектах.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування в юнацькому віці навички самостійно виявляти та осмислювати образи, знаки, символи збагачує сприймання релігійної інформації, переводить його з розряду механічного в розряд творчого. Вони впливають на почуття не так, як абстрактні поняття. Здатність розуміння студентами буквального смислу Біблії та інших джерел релігійної інформації є важливим, проте завдяки розвитку в юнацькому віці творчого його сприймання розвивається особлива здатність тлумачення непрямого та прихованого смислу через осягнення знаків, символів, образів. У процесі творчого сприймання вагомим є аналіз не лише

конкретної сторони біблійного образу, але й символічного смислу, пов'язаного з буквальним. У таких випадках розуміння переносного смислу стає більш повним завдяки вивченню контексту, що створюється конкретним або прямим значенням.

В Святому Письмі та інших джерелах релігійної інформації зосереджені всі основні уявлення, весь емоційний, чуттєвий досвід людства. Ці основоположні символи, образи та знаки мають вкрай важливе значення в тому сенсі, що вони укорінюються в пам'яті всього людства, незалежно від відмінностей та рівня розвитку цивілізації. Карл Юнг писав, що архетипи складають основу людської психіки. Повноцінне життя можливо вести лише в гармонії з цими символами; життєва мудрість полягає у поверненні до них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П. Соціальна філософія. Історія, торія, методологія / Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. – К.,2006. – 507 с.
2. Бердяев Н. А. Смысл творчества (Опыт оправдания человека) // Н.А. Бердяев. – М.: Изд-во Г.А. Лемина и С.И. Сахарова, 1916. – 460 с.
3. Білодід Ю. Духовність в контексті основної філософської проблематики / Білодід Ю. // Актуальні проблеми духовності. – Кривий Ріг, 2000. – С. 28-35.
4. Вдовина Г. В. Язык неочевидного. Учения о знаках в схоластике XVII в. / Вдовина Г.В. – М.: Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2009. – 648 с.
5. Капышев А. Онтология Духа / Капышев А., Колчигин С. – Алматы: Издательство «СаГа», 2005. – 204 с.
6. Моляко В. А. Психология творческой деятельности / В.А. Моляко. – К.: Рад. Школа, 1970. – 46 с.
7. Словарь Библейских образов // (под общей редакцией Л. Райкена, Дж. Уилхойта, Т. Лонгмана. – Санкт-Петербург, 2008. – 1423 с.
8. Тюрина Т. Феномен духовності особистості / Тюрина Т. – Львів, 2009. – 212 с.

SPYSOK VYKORYSTANYH DZHEREL

1. *Andrushhenko V. P. Socialna filosofija. Istorija, teorija, metodologija / Andrushhenko V.P., Guberskij L. V., Mihalchenko M.I. – K.,2006. – 507 p.*
2. *Berdjaev N. A. Smysl tvorchestva (Opyt opravdanija cheloveka) / N.A. Berdjaev. – M.: Izd-vo G.A. Lemina i S.I. Saharova, 1916. – 460 p.*
3. *Bilodid Ju. Duhovnist v konteksti osnovnoj filosofskoj problematiki / Bilodid Ju. // Aktualni problemi duhovnosti. – Krivij Rig, 2000. – P. 28-35.*
4. *Vdovina G. V. Jazyk neochevidnogo. Uchenija o znakah v sholastike XVII v. / Vdovina G.V.– M.: Institut filosofii, teologii i istorii sv. Fomy, 2009. – 648 p.*
5. *Kapyshev A. Ontologija Duha / Kapyshev A., Kolchigin S. – Almaty: Izdatelstvo «SaGa», 2005. – 204 p.*
6. *Moljako V. A. Psihologija tvorcheskoj dejatel'nosti / V.A. Moljako. – K.: Rad. Shkola, 1970. – 46 p.*
7. *Slovar Biblejskih obrazov // (pod obshhej redakciej L. Rajkena, Dzh. Uilhojta, T. Longmana. – Sankt-Peterburg, 2008. – 1423 p.*
8. *Tjurina T. Fenomen duhovnosti osobistosti / Tjurina T. – Lviv, 2009. – 212 p.*

Kirychevska E. V. PERCEPTION OF RELIGIOUS INFORMATION THROUGH THE SYMBOL, IMAGE AND SIGN. In the article within the scope of the research of religious forms and kinds of information's sense field meaning of image, sign, symbol is shown. Reference concept of our research consists in the following: spirituality – is the product and result of activity and personality's religious creation; creation theological and metaphysical.

It is mentioned, that in the context of our conception scientific and religious interpretation of creation's phenomenon do not contradict one to another, displaying similar principles and general creation's nature, expressed in new world understanding.

In our work we refer to the classical definition of this notion, formulated by the author of system-strategical creation's conception V. O. Molyako, exactly: creation – is activity, the result of which is getting of new (or partly new) project in broad understanding of this word – thought, idea, project of production of any genre or scale. Creation is the main indicator of human essence. Exactly ability to creative activity characterizes personality, underlines its psychology's originality. General psychological analysis of perception's features of sign, image and symbolic forms of information, present in the products of religious creation – the purpose of this work. Formation in youth age ability to independently distinguish and understand images, signs, symbols enriches religious information's perception, transfer it from rank of mechanic to rank of creative.

Keywords: creative perception, religious information, spirituality, symbol, image, sign, metaphor.

Отримано: 3.09.2014

Климчук Віталій Олександрович

МОТИВАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Климчук В. О. МОТИВАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ. Стаття присвячена аналізу та означенню поняття «мотиваційна грамотність особистості», яке розглядається з одного боку, у контексті розвитку понять соціального інтелекту та емоційної грамотності, а з іншого – у контексті дискурсивного підходу до розуміння мотивації, відповідно до якого мотивація має дискурсивну репрезентацію у життєвому світі особистості, а відтак – є предметом перманентного соціального конструювання, реконструювання та деконструювання. Мотиваційна грамотність визначається у двох інтеракційних просторах. У просторі монологу - це вміння прочитати власний мотиваційний дискурс та готовність до конструювання у ході життєвого шляху; вміння стабілізувати або трансформувати мотиваційний дискурс залежно від зовнішніх та внутрішніх обставин. У просторі полілогу – це вміння читати мотиваційний дискурс Інших (його тематику); готовність до реконструкції тематики власного мотиваційного дискурсу; а також вміння допомагати Іншим конструювати нові дискурси; вміння донести до них змістові бази власного мотиваційного дискурсу; готовність до реконструкції власного мотиваційного дискурсу на структурному рівні.

Ключові слова: мотивація, мотиваційний дискурс, мотиваційна грамотність, соціальне конструювання, дискурс.

Климчук В. А. МОТИВАЦИОННАЯ ГРАМОТНОСТЬ ЛИЧНОСТИ КАК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. Стаття посвящена аналізу и определению понятия «мотивационная грамотность личности», которое рассматривается, с одной стороны, в контексте развития понятий социального интеллекта и эмоциональной грамотности, а с другой – в контексте дискурсивного подхода к пониманию мотивации, согласно которому мотивация имеет дискурсивную репрезентацию в жизненном мире личности, а потому – является предметом перманентного социального конструирования, деконструирования и реконструирования. Мотивационная грамотность определяется в